

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ BAKIRKÖY SAĞLIK YÜKSEKOKULU

1. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN HEPATİT B VİRÜSÜ İLE KARŞILAŞMA VE HEPATİT B İLE İLGİLİ BİLGİ DURUMLARININ İNCELENMESİ

Gülçin BOZKURT*, Meral MADENOĞLU KIVANÇ*,
Afet ÖZTÜRK*, Hacer KARANİSOĞLU*

* İstanbul Üniversitesi Bakırköy Sağlık Yüksekokulu Öğretim Elemanları

Özet

Bu çalışma 1999 Nisan-Mayıs aylarında İstanbul Üniversitesi Bakırköy Sağlık Yüksekokulu'nda yapıldı. Araştırmanın amacı, öğrencilerinin hepatit B hakkındaki bilgilerini saptamak ve bu konunun önemini vurgulamaktır. Bu araştırmanın örneklemini 1. sınıf hemşire öğrenciler oluşturdu (27 öğrenci). Öğrencilerden 3ml. kan örneği alındı ve laboratuvarında incelendi. Araştırmanın sonucunda hemşire öğrencilerin HBs Ag ve Anti HBs yönünden %4.3'ü HBsAg pozitif ve %82.7'si Anti HBs pozitif ve %17.3'ü her ikisi için de negatif bulundu.

Anahtar Kelimeler: Hepatit B, HBsAg pozitifliği.

Summary

THE EVALUATION OF FIRST YEAR STUDENTS OF THE BAKIRKOY HEALTH COLLEGE OF THE ISTANBUL UNIVERSITY IN TERMS OF CONTAMINATION WITH HEPATITIS B VIRUS AND LEVEL OF KNOWLEDGE ON HEPATITIS B

This study was made between April-May 1999 within the Bakırköy Health College of the Istanbul University. The aim of the study was to establish the knowledge of students on Hepatitis B and to emphasize the importance of this subject. The sampling of the study was made amongst the first year nurse students (27 students). 3ml blood sample was taken from each of subject students and then samples were tested in the laboratory. For HBsAg and anti HBs was examined in percentage terms. In result of the study, 4.3% of the students have been found to be HBsAg-positive and 82.7% of Anti-HBsAg positive and 17.3% of then found negative.

Key Words: Hepatitis B, HBsAg-positive.

Giriş

Hepatit B bütün dünyada yaygın bir halk sağlığı sorunudur. Dünya nüfusunun yarısının hepatit B virüsü (HBV) ile karşılaşmış olduğu tahmin edilmektedir. Ülkemiz nüfusunun 1/3'ünün HBV enfeksiyonu ile karşılaştığı ve %4-10'unun HBV taşıyıcısı olduğu bilinmektedir (1-6). Hepatit B hastalığına özgün bir tedavinin hala olmamasına rağmen, bu hastalıktan korunmak mümkün olabilmektedir. Aşı ile korunmanın sağlandığı hastalıklarda erişkin yaşlardaki bireylere tarama sonucu aşı uygulanması, maliyet-etkinlik açısından doğru bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (3).

Hepatit B sağlık çalışanları için meslek hastalığı olarak her zaman güncelliğini korumuştur. Hastalar ile daha yakın temas içinde çalışan hemşireler, yapmış oldukları işlerle bu hastalığı hastalarından alabilecekleri gibi hastalarına da bulaştırabilir. Özellikle sık yapılan invaziv girişimler riski arttırmaktadır (1, 4, 7).

Hemşireler toplumda ve yataklı tedavi kurumlarında bakım-tedavi, koordinasyon, eğitim hizmetlerini yürütür. Gelişmekte olan ülkelerde kişilerin ve toplumun sağlığının korunmasına

yönelik olarak sağlık çalışanlarına daha çok iş düşmektedir. Hemşireler, toplumun bilgilendirilmesinde yaygın rol almaktadır. Bunu yapabilmesi için hemşirelerin yeterli bilgi birikiminin olması gerekmektedir (4, 8, 9).

Araştırma risk grupları içinde önemli bir yere sahip olan hemşirelerin hasta ile karşılaşmadan önce korunmalarının sağlanabilmesi, eğitim öncesi bilgilerinin değerlendirilmesi ve konuya dikkati çekmek amacı ile planlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırma Nisan-Mayıs 1999 yılında yapılmıştır. Araştırmanın örneklerini İstanbul Üniversitesi Bakırköy Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü 1. sınıfında okuyan 29 öğrencinin 27'si oluşturmuştur. Bu öğrencilerde yapılan laboratuvar incelemelerinde 27 kişinin 23'ünün sonuçlarına ulaşılabilmiş ve değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin Hemşirelik Esasları dersi kapsamında aynı zamanda pratik yapabilmek için birbirlerinden almış oldukları 3ml. kan örnekleri İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi-Mikrobiyoloji Laboratuvarı ve İstanbul Samatya Sosyal Sigortalar Kurumu Hastanesi-Mikrobiyoloji Laboratuvarı'nda HbsAg ve Anti HBs yönünden incelenmiştir. Ayrıca literatür bilgisine dayanarak çoktan seçmeli ve açık uçlu 21 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır. Anket formunda öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ve hepatit konusundaki bilgilerine yönelik sorular yer almaktadır. Anket formu Hemşirelik Esasları dersinde bulunan 27 öğrencilerin kendileri tarafından doldurulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler yüzdelik testi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular

Öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin 17'si (%63) 19-20 yaş grubunda olup, 12'si (%44.4) Sosyal Sigortalılar Kurumu'ndan sağlık sigortasına sahiptir.

Tablo 2 incelendiğinde 1 öğrencide (%4.3) HBsAg pozitif olduğu 19'unda (%82.7) anti-HBs pozitif bulunurken, 3 kişide (%17.3) her ikisi de negatif bulunmuştur.

Bu çalışmada 8 kişinin (%29.7) hepatit B'den korunmak için aşılandığı, 19 kişinin (%70.3) ise aşılanmadığı saptanmıştır.

Tablo 3'e bakıldığında 17 kişinin (%63) daha önce hiç hepatit B yönünden tetkik edilmediği görülmektedir.

Tablo 4'te Viral hepatit hastalığına ait bilgi durumları incelendiğinde 20'sinin (%74.1) çok az bilgisini olduğunu, 7'sinin (%25.9) hiç bilgisini olmadığını görülmektedir.

Öğrencilerin bulaşma yolları ile bilgileri incelendiğinde; 20 kişi (%74.1) hepatitlerin kan ile bulaştığını belirtmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bulaşıcı hastalıklar içinde sağlık çalışanlarına ciddi riskler getiren viral hepatit B, korunma ve bulaşma yollarının önlenmesi mümkün olan bir hastalıktır. Hastaların kan ve vücut sıvılarıyla sık teması olan sağlık çalışanları büyük bir risk grubunu oluşturmaktadır. Yapılmış olan çalışmalarda da sağlık çalışanlarından özellikle hemşirelerin daha fazla risk taşıdıkları belirlenmiştir (3, 10).

Tablo 2'de görüldüğü gibi öğrencilerde %4.3 oranında HBsAg pozitifliği saptanmıştır. Ülkemizde yapılmış benzer özellikleri taşıyan 15-18 yaş adölesan çağda HBsAg pozitiflik oranının %12.2 olduğu görülmektedir (11). Bu sonuçların düşük olması taranan grubun küçük olması ile açıklanabilir.

Bu grupta Anti HBs pozitifliği %82.7 olarak oldukça yüksektir. Anti HBs pozitifliğinin yüksek olması bu kişilerin hepatit B virüsü ile geçmişte karşılaşmış oldukları veya aşılanma ile antikor geliştirdiklerini göstermektedir (12).

Ayrıca grubun çoğunluğunun hepatit B'den korunmada aşının koruyuculuğuna inanmış olması, grubun hepatit B konusunda daha önce bilgi almadıkları gözönünde bulundurulduğunda, bu

durumun aşı ile hastalıktan korunabileceği bilgisi ile ilişkisi olduğu düşünülebilir. Bu bilgi korunmayı kolaylaştıracaktır.

Çalışma grubunun hepatit B konusunda daha önce sağlık eğitimi almamış oldukları düşünüldüğünde, bunların %37'sinin hepatit taraması yaptırmış olmaları anlamlı kabul edilebilir. Ancak tarama yaptıranların çoğunluğunun (%60) nedenini bilmemesi bilinçli bir yaklaşım olmadığını göstermektedir (Tablo 3). Sezgin'in hemşirelerle yapmış olduğu aratırmada da çalışanların %50'sinin hepatit B virüsü taraması yaptırmış olduğu saptanmıştır (1).

Çalışma grubunun özellikleri incelendiğinde; birinci sınıf öğrencilerini viral hepatit ile ilgili bilgileri daha kazanmamış oldukları düşünüldüğünde, alınan birçok yanıt Viral hepatit B'nin kan yolu ile bulaştığı bilgisinin (%74) oranında olması hastalık bilgisi almamış olan bu grup için yüksek kabul edilebilir. Arsoy ve arkadaşları tarafından benzer özellikte yapılan araştırma sonucunda kan yolu ile bulaşma öğrencilerin tamamı tarafından doğru bilinmiştir. Literatür de hepatit B'nin en çok kan yoluyla bulaştığının ve diğer yolların daha az bilindiği belirtilmektedir (3,12).

Öğrenim ve meslek yaşamları süresince her an risk altında bulunan öğrencilerin hepatit B'nin bulaşma yollarını bilmeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak hemşirelik okullarındaki müfredat ders programlarında viral hepatitlere geniş yer verilmesi, hemşirelik okullarında hastaların kan ve vücut sıvılarına karşı "Centers of Disease Control and prevention"ın önerdiği üniversal önlemlerin öğrencilere öğretilmesi, mezuniyet sonrası hizmet içi eğitim programlarında da viral hepatitlerin güncelliğinin korunması, hemşirelerin bilgilerini yenilemesi için mesleki yayınların takip edilmesi ve hepatit ile ilgili yayınların artırılması gerekmektedir. Hastaların ihtiyaçlarını karşılarken sürekli iletişim içinde olan hemşirelerin viral hepatitleri konusunda çevrelerini bilgilendirmeleri için duyarlı olmaları, sağlık çalışanları içinde en büyük risk taşıyan hemşirelerin hasta ile karşılaşmadan aktif bağışıklığının sağlanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Sezgin A: Akut Viral Hepatitten Korunma Yolları Hakkında Hemşilerin Bilgi Düzeyinin Saptanması İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, s 40-45, 1989, İstanbul.
2. Hepatitis B vaccine nevs, "A. Meheus (ed.), Viral Hepatitis", Smithkline Beecham, S.2, s 4-8, 1997, İstanbul.
3. Arsoy S A, Dinç G, Şanlıdağ T, Tünger Ö, Özbakkaloğlu B: Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu ve Manisa Sağlık Meslek Lisesi son sınıf öğrencilerinin Hepatit B ve AIDS konusundaki bilgi, tutum ve davranışları, "K Kılıçturgay (ed.), Viral Hepatit Dergisi, 1. Baskı", C 5, S. 1, s 18-21, 1999, Viral Hepatitle Savaşım Derneği, İstanbul.
4. Oktay S: Akut Viral Hepatitin Prodromal Dönemin Özellikleri. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Doktora Tezi, s 1-8, 29-41, 1984, İstanbul.
5. Akarca S: B Hepatiti Klinik, "S. Badur (ed.), Aktüel Tıp Dergisi, Viral Hepatitler Sayısı", Özlem Grafik Matbaacılık, 2: 3, s 130-133, 1997, İstanbul.
6. Andreoli T E, Benneh J C, Carpenter C J, Plum F, Smith J. H: Akut ve Kronik Hepatit, "M. Tuzcu (ed.), Cecil Essentials of Medicine 3. Baskı", W.B. Saunders Company, s 327-333, 1993, Philadelphia.
7. Fincancı M: Aşı ile önlenemeyen cinsel yolla bulaşan hastalıklar, "Neyzi O, Yolsal N (ed.) Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Tanı ve Tedavi Rehberi", İnsan Kaynaklarını Geliştirme Vakfı, Aşama Matbaacılık, s 103-107, 1997, İstanbul.
8. Kılıçturgay K: Viral hepatitte immunopatogenez, "S Badur (ed.) Aktüel Tıp Dergisi", Özlem Grafik Matbaacılık, 2: 3, s 151-152, 1997, İstanbul.
9. Esen A: Akut viral hepatitte tedavi ve bakım, "İ Erefe (ed.), Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi", 2: 1, s 76-83, 1986, İzmir.
10. Değertekin H: Viral hepatitlerin dünyada ve ülkemizdeki epidemiyolojisi, "S

- Badur (ed.), Aktüel Tıp Dergisi, Viral Hepatitler Sayısı", Özlem Grafik Matbaacılık, 2: 3, s 119-120, 1997, İstanbul.
11. Fadilođlu Ç: Viral hepatitin klinik özellikleri, "İ Erefe (ed.), Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi", 2: 1, s 119-120, 1986, İzmir.
 12. Bilgiç A: Hepatit B virusu ve serolojik tanı, "S Badur (ed.) Aktüel Tıp Dergisi, Viral Hepatitler Sayısı" Özlem Grafik Matbaacılık, 2: 3, s 130-133, 1997, İstanbul.